

УДК 327:316.722

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v052.2024.36>**М. В. Лазарович**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5640-2605>*доктор політичних наук,
професор кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності
Західноукраїнського національного університету***Т. В. Гончарук-Чолач**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5640-2605>*доктор філософських наук, професор,
завідувачка кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала
Західноукраїнського національного університету***О. М. Рудакевич**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0725-6872>*доктор політичних наук,
професор кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала
Західноукраїнського національного університету***Н. В. Джугла**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5817-782>*викладач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала
Західноукраїнського національного університету*

ЦИФРОВА РЕВОЛЮЦІЯ В ПОЛІТИЦІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПОСТІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО

Постановка проблеми. Ми перебуваємо на порозі нової епохи, де технології перестають бути лише інструментами, а стають активними учасниками політичних процесів, здатними визначати не лише наші дії, а й самої сутності політики. Цифрові платформи, великі дані, штучний інтелект і алгоритми змінюють не лише повсякденне життя, а й саму природу влади, управління та демократії. Технології, здавалося б, повинні полегшувати наш доступ до інформації, покращувати ефективність політичних систем і створювати нові можливості для участі громадян у прийнятті рішень. Однак насправді ці зміни мають дві протилежні тенденції, і їхнє розв'язання може призвести до формування нових політичних режимів, які вже сьогодні можуть бути визначені як цифровий тоталітаризм або, навпаки, як нові форми колективної демократії, де технології служать розвитку політичної культури. Технології можуть служити як важливі інструменти для підвищення рівня демократичної участі, так і бути потужним інструментом, який може стати знаряддям для масового спостереження, маніпуляцій і навіть контролю. Алгоритми, здатні прогнозувати політичні уподобання, чорний піар, збирання особистих даних і їхнє подальше використання для впливу на вибори, стають частиною реальності, де приватність і автономія громадян опиняються під загрозою.

Сьогоднішня реальність вимагає серйозних роздумів щодо того, яким буде майбутнє політики в умовах технологічних трансформацій. Ми стикаємося з необхідністю відповісти на важливе питання: чи будемо ми в силах зберегти демократичні цінності в епоху, коли технології можуть так легко звести нас до рівня пасивних спостерігачів? Чи зможемо ми відстояти права і свободи в умовах, коли влада і політичний контроль усе більше переходять в руки алгоритмів і даних? Або ж ми станемо свідками нового політичного ладу, де технології створять нові форми колективного інтелекту, де рішення прийматимуться через інтерактивні платформи і загальні голосування, де кожен голос важить однаково, а політичні рішення будуть набагато прозорішими і доступнішими для всіх? У будь-якому випадку, нам необхідно ретельно оцінити, яким чином ці технології можуть як сприяти розвитку демократичних практик, так і загрожувати існуванню основних прав і свобод. Варто також зазначити, що обрана тема дослідження ще є надзвичайно мало вивченою, вона постійно оновлюється, що пов'язано з реаліями сучасних викликів і тому вимагає нового рівня наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження щодо цифрової революції в політиці зосереджені на її впливі на демократичні процеси, зокрема через використання соціальних мереж, мобільних додатків і новітніх

технологій для мобілізації виборців. Такі вчені як Грег Мартін [4], Тім Вуд [8] та інші активно вивчають зміни в політичній комунікації, роль фейкових новин, а також проблеми прозорості виборчих процесів у цифрову епоху. Значну увагу науковці Мануел Кастелс [2], Зунб Туфасті [6], Ліндон Вей [7] приділяють також питанням безпеки даних, маніпулюванням громадською думкою та поляризацією суспільства через технологічні інструменти. Одночасно на фоні розширення популярності даної теми, ще залишається багато не досліджених проблем.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою нашої статті є дослідження впливу цифрової революції на політичні процеси та її роль у формуванні постінформаційного суспільства, а також аналіз змін у комунікації, управлінні та взаємодії громадян з владою в умовах новітніх технологій.

Виклад основного матеріалу. Сучасний політичний ландшафт зазнав значних змін завдяки стрімкому розвитку цифрових технологій, зокрема соціальних мереж. Платформи, як Facebook, Instagram, Twitter, TikTok, Telegram, стали потужними інструментами політичної комунікації, що значно впливають на політичні кампанії, мобілізацію виборців, а також на формування громадської думки. Їх здатність до швидкого поширення інформації, формування іміджу політиків і партій, а також впливу на настрої населення зробила соціальні мережі ключовим елементом сучасної політичної боротьби. Одним з найактуальніших прикладів використання соціальних мереж у політиці є президентські вибори в Бразилії 2022 року, де соціальні платформи стали основними інструментами комунікації для політичних лідерів. Зокрема, кандидат від лівоцентристської партії Луїз Інасіо Лула да Сілва використовував Instagram і Telegram для прямого спілкування з громадянами. Його передвиборча кампанія активно використовувала відеоматеріали, які швидко набирали популярність серед молоді, і таким чином вдалося значно збільшити виборчу активність серед молодших поколінь, які є найбільш активними користувачами соціальних медіа. Водночас, популярний кандидат Жаїр Болсонару, який намагався переобратися на другий термін, також активно використовував платформу Telegram для поширення своїх меседжів, водночас залучаючи свою аудиторію через приватні канали та меседжери, що забезпечувало більшу інформаційну безпеку і уникаючи обмежень на інших платформах. Це знову підкреслює важливість інтернет-платформ у виборчих кампаніях, де комунікація стала не лише можливістю донести інформацію до виборців, а й способом впливу на їхні рішення [6].

У сучасному політичному середовищі соціальні мережі стали не лише каналами для рекламних кампаній, а й важливими інструментами для формування політичних наративів. Одним із прикладів є вибори в Індії 2019 року, коли правляча партія під керівництвом прем'єр-міністра Нарендри Моді активно використовувала соціальні мережі для мобілізації електорату, зокрема, через Telegram та WhatsApp. Ці платформи дозволяли швидко поширювати ключові меседжі, відеоролики та меми, що значно підвищило рівень політичної активності, особливо серед молодих виборців. Однак, незважаючи на всі переваги використання соціальних мереж у політичних кампаніях, не можна не помітити й негативні аспекти. Зокрема, поширення фейкових новин і дезінформації стало однією з головних загроз, що виникли через соціальні платформи. Яскравим прикладом є вибори в США 2020 року, коли велику роль у маніпуляціях зі свідомістю виборців відіграла російська пропаганда, що поширювала фальшиві новини через Facebook, Twitter та Instagram. Це продемонструвало, як соціальні мережі можуть бути використані для втручання у політичні процеси інших країн [1].

Таким чином, соціальні мережі стали важливими інструментами не лише для організації передвиборчих кампаній, але й для маніпуляцій, поширення дезінформації та мобілізації громадян. Вони змінюють політичну комунікацію та політичну культуру, створюючи нові можливості для демократії, але й підносячи нові виклики у контексті боротьби з дезінформацією та забезпечення прозорості політичних процесів.

З моменту розвитку цифрових технологій та соціальних медіа змінився не лише спосіб комунікації між політиками та виборцями, але й сама суть політичної участі громадян. Технології, зокрема мобільні додатки та платформи, надали людям нові можливості для взаємодії з політичними процесами, одночасно змінюючи політичну культуру, що виникає в онлайн-середовищі. Тепер політичні лідери можуть не лише транслювати свої меседжі, але й отримувати негайний зворотний зв'язок від своїх виборців, а громадяни – активно брати участь у політичних кампаніях, обговореннях та акціях протесту. Одним із яскравих прикладів впливу цифрових технологій на політичну культуру є молодіжні рухи та протестні кампанії, що стали поширеними завдяки соціальним медіа. Класичним прикладом є молодіжний рух «Fridays for Future», ініційований шведською активісткою Гретою Тунберг. За допомогою соціальних медіа Тунберг змогла не лише мобілізувати десятки тисяч людей по всьому світу для участі в акціях протесту, а й створити

глобальну мережу активістів, що виступають за боротьбу з кліматичними змінами. Завдяки соціальним мережам та цифровим платформам, громадяни отримали можливість не лише слідкувати за подіями в реальному часі, але й безпосередньо впливати на суспільні процеси через онлайн-акції, підписи петицій, організацію протестів. Мобільні додатки, такі як Instagram і Twitter, стали майданчиками для трансляції ідей руху, що дозволяло створити ефект масштабного глобального протесту, який переконав багатьох політиків і державних діячів у необхідності термінових дій щодо зміни клімату [9].

Ще одним важливим аспектом є зміни, які відбулися в політичних кампаніях завдяки технологіям. Вибори стали значно більш динамічними, зокрема завдяки застосуванню аналітики великих даних (big data) та технологій штучного інтелекту (AI), що дозволяють більш точно націлювати політичні повідомлення на певні групи виборців. Це дозволяє не лише точно прогнозувати політичні уподобання громадян, але й оперативно коригувати стратегії політичних кампаній. Одним з прикладів таких змін є президентська кампанія Володимира Зеленського в Україні у 2019 році. Використання новітніх технологій та аналітики дозволило йому створити досить ефективну комунікаційну стратегію, спрямовану на широкі маси через соціальні мережі та месенджери. Зокрема, кампанія активно працювала з короткими відеороликами, мемами, що здобули популярність у соціальних мережах, і таким чином створювали імідж нового політика, якого підтримує молодь [3].

Однак важливим аспектом є не лише позитивні зміни, а й негативні наслідки, пов'язані з використанням цифрових технологій у політиці. Одним із таких явищ є поляризація суспільства. Завдяки алгоритмам соціальних медіа, які надають користувачам лише ту інформацію, яка відповідає їхнім переконанням, розвивається тенденція до інформаційних «бульбашок» – ситуацій, коли люди отримують лише підтвердження своїх поглядів і не мають можливості зіткнутися з іншими точками зору. Це призводить до ще більшої політичної поляризації і зменшення діалогу між різними групами населення. Не менш важливим є й інший аспект – культура «лайків» та швидких реакцій. За допомогою простих механізмів, таких як лайки, репости та коментарі, відбувається мобілізація громадян, але цей процес часто втрачає глибину. Виборці можуть виступати на підтримку тих чи інших ідей, не завжди глибоко розуміючи суть проблеми чи складність її вирішення. Цей феномен у сучасній політичній культурі дозволяє за допомогою невеликих, миттєвих дій виражати підтримку чи протест, але без належної політичної освіти

та розуміння складних питань. Ще одним важливим аспектом є маніпуляція через соціальні мережі, зокрема через створення фальшивих акаунтів, поширення фейкових новин і використання ботів для створення ілюзії підтримки певних політичних ідей [7].

Сучасні цифрові технології, зокрема соціальні мережі та інші онлайн-платформи, стали потужними інструментами для мобілізації громадян, як для підтримки політичних кампаній, так і для маніпуляцій з їхньою свідомістю. Ці технології не лише допомагають політикам та активістам залучати виборців, а й надають нові можливості для маніпулювання громадською думкою, що, у свою чергу, має серйозні наслідки для демократичних процесів у світі. Одним із найбільш очевидних прикладів маніпуляцій через цифрові платформи стали парламентські вибори у Великій Британії в 2019 році, прихильники Brexit активно використовували цифрові платформи для поширення фейкових новин і інформації, яка підсилювала страхи щодо імміграції і економічних наслідків залишення ЄС. Водночас, в інтернет-просторі активно поширювалися теорії змови та фальшиві історії, що забезпечувало високий рівень підтримки серед виборців, які були настроєні проти Європейського Союзу. Це є наочним прикладом того, як цифрові технології використовуються для створення «псевдокризових» ситуацій, які можуть мобілізувати значну частину електорату на підтримку політичних рішень, що не обов'язково ґрунтуються на реальних фактах. Насправді, маніпуляції можуть набувати все більш складних форм, використовуючи штучний інтелект та механізми глибокого навчання (deep learning), що дозволяють створювати фальшиві новини і навіть фальшиві відео (так звані «deepfakes»). Це відкриває нові можливості для політичних маніпуляцій, оскільки відео чи аудіо матеріали, створені на основі штучного інтелекту, виглядають надзвичайно реалістично, а їх ідентифікація як фальшивих стає все складнішою для широкої аудиторії [2].

Цифрові технології та їхній вплив на політичні процеси сьогодні перебувають у центрі уваги не тільки науковців, а й урядів та міжнародних організацій. У міру того як соціальні медіа та інші онлайн-платформи стають все важливішими інструментами в політичних кампаніях, виникає необхідність у розробці відповідних регуляцій, що дозволяють зберігати баланс між свободою вираження думок та захистом від маніпуляцій, дезінформації і порушень етики. Задача регулювання цифрових технологій в політиці стає все більш актуальною, оскільки з одного боку, ці технології надають величезні можливості для демократії, з іншого – створюють нові загрози для

стабільності політичних систем. Однією з ключових проблем, які потребують вирішення, є захист приватності користувачів і боротьба з маніпуляцією інформацією. В умовах глобалізації інформаційних потоків і розвитку соціальних мереж необхідно розробляти нові закони, що регулюють використання персональних даних для політичних цілей. Один з таких прикладів – Загальний регламент захисту даних (GDPR), що був прийнятий в Європейському Союзі в 2018 році. Цей документ зобов'язує компанії та організації, що обробляють персональні дані, дотримуватись високих стандартів захисту приватності користувачів, що особливо важливо в контексті цифрової політики [4]. Проте, хоча такі ініціативи є важливими кроками до регулювання, виникає питання, чи можуть вони бути достатньо ефективними у боротьбі з новими викликами, такими як фальшиві новини, «deepfakes» і інші форми маніпуляцій.

Ще одним важливим аспектом є регулювання політичної реклами в інтернеті. На сьогоднішній день існують серйозні проблеми з прозорістю політичних кампаній, які використовують онлайн-платформи. Зокрема, у 2018 році компанія Facebook зіткнулася з критикою через відсутність чітких механізмів контролю за політичною рекламою. Після цього були введені певні обмеження і зобов'язання щодо позначення політичної реклами, але проблема залишається актуальною [8]. У майбутньому важливим завданням буде розробка міжнародних стандартів і механізмів для регулювання таких процесів, щоб уникнути маніпуляцій і зберегти демократичні цінності. Одним з можливих варіантів є створення міжнародних угод щодо етики цифрової політики, які можуть бути прийняті за аналогією до Женевських конвенцій в міжнародному праві. Це дозволить більш ефективно протистояти загрозам, що виникають унаслідок цифрових маніпуляцій, забезпечуючи при цьому баланс між правами громадян на свободу вираження думок та їх захистом від дезінформації. Нарешті, особливо важливим є питання етики застосування штучного інтелекту (AI) у політичних кампаніях. Використання AI в аналізі великих даних та автоматизованих системах таргетування реклами ставить питання про можливість маніпулювання емоціями та прийняттям рішень виборцями. Важливою є розробка стандартів і норм, які б визначали етичні межі застосування таких технологій у політиці, щоб уникнути порушень прав людини та демократії.

Висновки. Цифрові технології мають надзвичайно великий вплив на політичні процеси, які відбуваються в сучасному суспільстві, і змінюють способи взаємодії громадян із політичними інститутами. Впровадження новітніх цифрових

інструментів, таких як соціальні мережі, блоги, мобільні додатки та онлайн-платформи, значно розширює можливості для політичної комунікації. Вони дозволяють громадянам бути більш інформованими, а також сприяють безпосередньому контакту між політиками та виборцями, що зменшує бар'єр у взаємодії між ними. Водночас це створює нові можливості для участі громадян у політичних процесах, що раніше були обмежені або недоступні, особливо для молодих людей і тих, хто не брав участі у традиційних формах політичної діяльності. З іншого боку, цифрові технології приносять з собою значні ризики, зокрема у контексті маніпуляцій з інформацією, дезінформації та підриву демократичних процесів. Відсутність ефективного контролю за цифровими платформами дає змогу окремим політичним силам чи іноземним державам використовувати ці платформи для маніпулювання громадською думкою, поширення фальшивих новин, організації підривних кампаній або впливу на вибори. Цифровізація також значною мірою змінила політичну культуру, оскільки політичні дебати, часто замість конструктивного обговорення політичних ідей і рішень, перетворюються на поверхневі суперечки та емоційні реакції. Соціальні медіа сприяють швидкому поширенню інформації, але й водночас можуть бути джерелом маніпуляцій і фальсифікацій, що знижує рівень інтелектуальної політичної дискусії та може призвести до зростання поляризації суспільства. Змінюється і процес політичної мобілізації. Цифрові технології надають громадянам інструменти для організації протестів, кампаній, петицій та інших форм громадянської активності, що дозволяє швидше та ефективніше організовуватися для досягнення політичних цілей.

Ураховуючи все вищесказане, важливим є не лише те, як ці технології впливають на політичний ландшафт, а й те, як забезпечити баланс між їхніми перевагами та ризиками. Одним із ключових аспектів є розробка ефективних механізмів регулювання та захисту від зловживань, таких як незаконне використання персональних даних, хакерські атаки на виборчі системи та інші форми цифрових маніпуляцій. Для цього необхідно створювати міжнародні стандарти та національні законодавства, здатні захистити демократичні принципи та забезпечити прозорість у цифровому середовищі. Тільки за умов належного контролю за цифровими технологіями можна мінімізувати потенційні негативні наслідки, зберігаючи при цьому всі переваги, які вони надають для розвитку політичних процесів. Особливо важливим є виховання критичного ставлення до інформації серед громадян. У світі, де інформація може бути як правдивою, так

і фальшивою, важливо навчити людей відрізняти надійні джерела від маніпуляцій і фейків. Це стане запорукою підтримки здорової політичної культури, здатної встояти перед тиском з боку тих, хто намагається використовувати цифрові платформи для власних цілей.

Таким чином, цифрові технології мають як позитивний, так і негативний вплив на політичні процеси. Вони відкривають нові можливості для участі громадян у політиці, покращують взаємодію між політиками та виборцями, але одночасно створюють нові ризики, такі як маніпуляції з інформацією та використання технологій для впливу на вибори. Тому дуже важливо, щоб суспільства, уряди та міжнародні організації розробляли ефективні стратегії для врегулювання цих процесів і забезпечення їх етичного та безпечного використання в майбутньому.

Література

1. Burak Begüm. Social Media as a Public Space for Political Activism: The Use of Twitter During Gezi Park Protests. E-Joms e-journal of Media & Society, July 2021. Vol. 7.
2. Castells Manuel Advanced Introduction to Digital Society. Edward Elgar Publishing, 2024. 168 p.
3. Earl Jennifer, Thomas V. Maher and Jennifer Pan. The digital repression of social movements, protest, and activism: A synthetic review. Science Advances, Mar 2022. Vol. 8. Issue 10.
4. Martin Greg. Social Movements and Protest Politics. Copyright 2024. 452 p.
5. Opp Karl-Dieter. Advanced Introduction to Social Movements and Political Protests. Edward Elgar Publishing Ltd, 2022. 194 p.
6. Tufekci Zeynep. Twitter and Tear Gas: The Power and Fragility of Networked Protest Kindle Edition. ale University Press, May 2017. 361 p.
7. Way Lyndon. Analysing Politics and Protest in Digital Popular Culture: A Multimodal Introduction. SAGE Publications Ltd, 2023. 41 p.
8. Wood Tim. The Starter Brain: How to Make Sense and Avoid Nonsense Enabled, September 2022. 120 p.
9. Zuboff Shoshanf. The Age of Surveillance Capitalism. Profile Books, 2019. 691 p.

Анотація

Лазарович М. В., Гончарук-Чолач Т. В., Рудакевич О. М., Джугла Н. В. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. – Стаття.

Цифрова революція, що охопила всі сфери сучасного життя, здійснила кардинальні зміни і в політичних процесах, впливаючи на політичну культуру, взаємодію між політиками та громадянами, а також на демократичні практики в глобалізованому світі. У даній роботі розглянуто, як цифрові технології, зокрема соціальні мережі, мобільні додатки, платформи для онлайн-голосувань та новітні інструменти аналізу даних, впливають на політичні процеси, мобілізацію виборців та формування політичних кампаній. Зокрема, акцентовано увагу на змінах у політич-

ній комунікації, доступі до інформації та зростанні рівня політичної активності громадян, які отримали нові можливості для участі в політичних процесах завдяки цифровим технологіям. Водночас, звернуто увагу на нові виклики, які виникають у результаті використання цифрових платформ для маніпулювання громадською думкою, поширення фальшивих новин та впливу на виборчі процеси. У роботі також проаналізовано трансформацію політичної культури в умовах цифровізації, де зміни у форматі політичних дебатів, зростання поляризації та розвиток популістських практик стали важливими аспектами. Крім того, розглянуто питання безпеки та регулювання цифрових технологій у політиці, необхідність створення міжнародних стандартів та національних законодавчих ініціатив, спрямованих на захист демократії від негативних ефектів цифровізації. Особлива увага приділена проблемі забезпечення прозорості виборчого процесу в умовах технологічних змін, оскільки цифрові інструменти можуть як зміцнювати демократичні практики, так і створювати нові ризики. Дослідження показує, що, незважаючи на численні переваги цифрових технологій у контексті покращення політичної участі та доступу до інформації, вони також вимагають нових підходів до регулювання, аби зберегти демократичні принципи та забезпечити прозорість і справедливість політичних процесів у цифрову епоху.

Ключові слова: цифрова революція, постінформаційне суспільство, політичні процеси, політична культура, технології, цифровізація, маніпуляції.

Summary

Lazarovych M. V., Goncharuk-Cholach T. V., Rudakevych O. M., Dzhugla N. V. Digital Revolution in Politics and Its Impact on the Post-Information Society. – Article.

The digital revolution, which has impacted all spheres of modern life, has brought about radical changes in political processes, influencing political culture, the interaction between politicians and citizens, as well as democratic practices in a globalized world. This paper examines how digital technologies, particularly social media, mobile apps, online voting platforms, and advanced data analysis tools, affect political processes, voter mobilization, and the formation of political campaigns. Special attention is given to changes in political communication, access to information, and the increasing level of political engagement among citizens, who now have new opportunities to participate in political processes thanks to digital technologies. At the same time, the paper addresses the new challenges that arise from the use of digital platforms to manipulate public opinion, spread fake news, and influence electoral processes. The study also analyzes the transformation of political culture in the context of digitalization, where changes in the format of political debates, the rise of polarization, and the development of populist practices have become important aspects. Furthermore, the paper discusses issues of security and regulation of digital technologies in politics, the need for the creation of international standards and national legislative initiatives aimed at protecting democracy

from the negative effects of digitalization. Particular attention is paid to ensuring the transparency of the electoral process in the face of technological changes, as digital tools can both strengthen democratic practices and create new risks. The research shows that, despite the numerous advantages of digital technologies in improving political participation and

access to information, they also require new approaches to regulation in order to preserve democratic principles and ensure the transparency and fairness of political processes in the digital age.

Key words: digital revolution, post-information society, political processes, political culture, technologies, digitalization, manipulation.